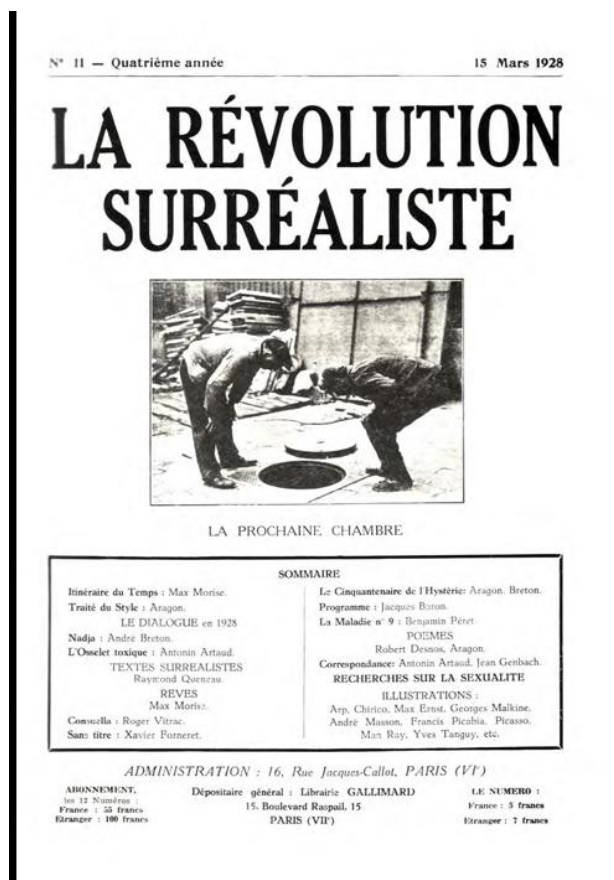

Louis Aragon – André Breton

A hisztéria ötvenedik évfordulója*

(1878–1928)

MI, SZÜRREALISTÁK A HISZTÉRIÁNAK, A 19. SZÁZAD VÉGE LEGNAGYOBB KÖLTŐI FELFEDEZÉSÉNEK ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓJÁT ÜNNEPELJÜK AKKOR, AMIKOR A HISZTÉRIA FOGALMÁNAK FELDARABOLÁSA¹ BEFEJEZETTNEK TŰNIK. SEMMIT SEM SZERETÜNK ANNYIRA, MINT AZOKAT A FIATAL HISZTÉRIÁS NŐKET, AKIKNEK AZ

* Eredeti megjelenés: Aragon, Breton: Le cinquantenaire de l'hystérie. *La Révolution Surréaliste*, 1928. márc. 15. 4(11): 20-21. A fordításban meghagytuk az eredeti szöveg kapitális betűtípusát. (A szerk.)

¹ Utalás Babinski 1909-ben megjelent művére, amelynek címe „A hagyományos hisztéria feldarabolása: pithiatizmus (Démembrement de l'hystérie traditionnelle: pithiatisme)”. (A jegyzetek a fordítótól származnak.)

APRÓLÉKOS MEGFIGYELÉSÉRE KIVÁLÓ PÉLDA AZ ÉDES X.L. (AUGUSTINE), AKI 1875. OKTÓBER 21-ÉN, TIZENÖT ÉS FÉL ÉVESEN KERÜLT A DR. CHARCOT² VEZETTE SALPÊTRIÈRE-I INTÉZETBE. HOGYAN ÉRINTHET MINKET VAJON A SZERVI BAJOK SZORGOS CÁFOLATA, AMELYEK AZ ORVOSOK SZEMÉBEN SOHA NEM FOGJÁK A HISZTÉRIÁT JELENTENI? MILYEN KÁR! AZ E TÉREN SOKAT TÁMADOTT, RENDKÍVÜL INTELLIGENS M. BABINSKI³ 1913-BAN MERTE LEÍRNI, HOGY „NINCS HELYE A HISZTÉRIÁNAK AKKOR, AMIKOR EGY ÉRZELEM ŐSZINTE, MÉLY ÉS AZ EMBERI LELKET MEGRENDÍTŐ”. ÉS LÁM, HOGY JOBBAN FELFOGJUK, MÉG EZT IS MEGKAPJUK. FREUD, AKI CHARCOT-HOZ HASONLÓAN MÉG KELL HOGY EMLÉKEZZÉK ARRA AZ IDŐRE, AMIKOR A SALPÊTRIÈRE-I GYAKORNOKOK – A TÚLÉLŐ SZEMTANÚK SZERINT – ÖSSZEKEVERTÉK A SZAKMAI FELADATOKAT ÉS SZERELMI VÁGYUKAT, AMIKOR AZ ÉJ BEÁLLTÁVAL A BETEGEK ODAKINT CSATLAKOZTAK HOZZÁJUK, VAGY AZ ÁGYUKBA FOGADTÁK ŐKET. MAJD PEDIG A VÉDEKEZÉSKÉPTELEN ORVOSTUDOMÁNY NEVÉBEN, TÜRELMESEN ÉS PRECÍZEN SORRA VETTÉK A PATOLÓGIAI ESETNEK NYILVÁNÍTOTT SZENVEDÉLYES MAGATARTÁSFORMÁKAT. ÖTVEN ÉV ELTELTÉVEL VAJON HALOTT MÁR A NANCY-I ISKOLA⁴? HA MÉG ÉL, LUYS DOKTOR⁵ VAJON MÁR ELFELEJTETTE? HOL VANNAK NÉRI MEGFIGYELÉSEI A MESSINAI FÖLDRENGÉSRŐL? HOL VANNAK MOST A ZUÁVOK,⁶ AKIKET A TUDOMÁNY RAYMOND ROUSSEL⁷ -JE, CLOVIS VINCENT⁸ „MEGTORPEDÓZOTT”?⁹

A HISZTÉRIÁT SZÁMOS KÜLÖNBÖZŐ EREDETRE VEZETTÉK VISSZA: AZ ÓKORBAN ISTENTŐL VALÓNAK TARTOTTÁK, A KÖZÉPKORBAN POKOLI EREDETŰNEK, AZ N. D. FLAGELLÁNSOKAT A LOUDUNI DÉMON SZÁLLTA MEG. NAGYON IS EGYSZERŰ TAGADNI EZT A „KOMPLEX ÉS SOKARCÚ BETEGSÉGET, MELYET HISZTÉRIÁNAK HÍVNAK, ÉS AMELY EGYETLEN DEFINÍCIÓBA SEM ILLIK BELE” (BERNHEIM), LEGYEN AZ A KÖNNYEK DEFINÍCIÓJA (ÉLJEN MADAME CHANTELOUVE!¹⁰), MITIKUS, EROTIKUS VAGY EGYSZERŰEN LÍRAI, SZOCIÁLIS VAGY TUDOMÁNYOS MEGHATÁROZÁS. A *BOSZORKÁNYOK* CÍMŰ NAGYSZERŰ FILM¹¹ NÉZŐI BIZONYÁRA ÉLÉNKEN EMLÉKEZNEK A VÁSZNON VAGY A TANTEREMBEN LÁTOTTAKRA, SOKKAL INKÁBB, MINT AZOKRA A KÖNYVEKRE, AMELYEKBE HIPPOKRATÉSZ ÉS PLATÓN AZT ISMERTETI, MIKÉNT SZÖKIK ELŐRE AZ ANYAMÉH, MINT EGY KIS GIDA, MIKÉNT RÖGZÍTI A KECSKÉT GALÉNOSZ, VAGY MIKÉNT ÉLESZTI AZT FEL A 16. SZÁZADBAN FERNEL, ÉREZVE, AHOGY AZ A KEZE ALATT A GYOMORIG EMELKEDIK. A NÉZŐK LÁTTÁK, AHOGY A

² Jean-Martin Charcot (1825-1893), francia orvos, akit a modern neurológia atyjának tekintik. A Salpêtrièr-i kórház vezetője.

³ Joseph J. F. F. Babinski (1857-1932), francia pszichiáter és neurológus, Charcot tanítványa, akivel később szembe fordul, mivel elítéli a hisztériás betegek színpadias mutogatását. Aragon és Breton elismeréssel adózik Babinskinak a hisztéria terén kifejtett munkájáért, ugyanakkor kritizálják a pithiatismus előtérbe helyezése miatt.

⁴ A Nancy-i iskolát Hippolyte Bernheim (1840-1919) francia orvos indította el – Charcot iskolájával szemben – a hipnózis, szuggesztió és pszichoterápia tanulmányozására.

⁵ Luys doktor (1828-1897), Charcot-t kritizáló neurológus.

⁶ zuávok: afrikai, főként algériai francia katonák az I. világháborúban.

⁷ Raymond Roussel (1877-1933), a szürrealisták által nagyrabecsült francia író, költő.

⁸ Clovis Vincent (1875-1940), orvos, neurológus, a francia idegsebészet megalapítója.

⁹ A megtorpedózás a faradikus neurológiai kezelés, amelyet Clovis Vincent alkalmazott az I. világháború során a háború okozta poszttraumás betegek kezelésére.

¹⁰ Madame Chantelouve: Charles-Marie-Georges Huysmans (írói nevén Joris-Karl Huysmans) francia író barátnője, a sátánizmus megszállottja.

¹¹ Benjamin Christensen dán filmrendező 1922. évi filmje.

VADÁLLAT SZARVA EGYRE NŐTT, ÉS EGYSZER CSAK MAGA LETT AZ ÖRDÖG. AZ ÖRDÖG VISZONT HIÁNYZIK. A POZITIVISTA HIPOTÉZISEK EGYETÉRTENEK EZZEL A SORRENDDDEL. A HISZTÉRIA VÁLSÁGA MAGÁNAK A HISZTÉRIÁNAK A ROVÁSÁRA ALAKUL KI, ANNAK FENSÉGES AURÁJÁVAL ÉS NÉGY PERIÓDUSÁVAL, MELYEK KÖZÜL A HARMADIK A LEGKIFEJEZŐBB ÉS LEGTISZTÁBB ÉLETKÉP-FESTMÉNYEK SZINTJÉRE EMEL BENNÜNKET, ÉS A NORMÁLIS ÉLET LELEGYSZERŰBB FELBONTÁSÁT ADJA. A KLASSZIKUS HISZTÉRIA 1906-BAN ELVESZÍTI VONÁSAIT: „A HISZTÉRIA OLYAN PATOLOGIKUS ÁLLAPOT, AMELY KÜLÖNFÉLE ZAVAROK, RENDELLENESSEGEK ÚTJÁN MUTATKOZIK MEG, MELYEK BEFOLYÁSOLÁSSAL (SZUGGESZTIÓ) BIZONYOS ALANYOKNÁL TÖKÉLETES PONTOSSÁGGAL ELŐIDÉZHETŐK, ÉS VALÓSZÍNŰLEG CSAK MEGGYŐZÉS HATÁSÁRA (ELLEN-SZUGGESZTIÓ) TŰNNEK EL” (BABINSKI).

EBBEN A DEFINÍCIÓBAN NEM LÁTUNK MÁST, MINT A HISZTÉRIA JÖVŐJÉNEK EGY PILLANATÁT. EZ A HISZTÉRIÁT SZÜLŐ DIALEKTIKUS FOLYAMAT MEGY A MAGA ÚTJÁN. TÍZ ÉVVEL KÉSŐBB, A PITHIATIZMUS SIRALMAS ÁLCÁJA ALATT A HISZTÉRIA KEZDI VISSZASZEREZNI JOGAIT. AZ ORVOS MEGDÖBBEN. TAGADNI AKARJA AZT, AMI NEM AZ ÖVÉ.

ÍGY TEHÁT MOST, 1928-BAN ÚJ DEFINÍCIÓT JAVASOLUNK A HISZTÉRIÁRA:

A HISZTÉRIA TÖBBÉ-KEVÉSBÉ VISSZAFORDÍTHATATLAN MENTÁLIS ÁLLAPOT, AMELYBEN FELBOMLIK A SZUBJEKTUM ÉS AZ ERKÖLCSI VILÁG KÖZÖTTI KAPCSOLAT, AMITŐL HITE SZERINT FÜGG, NEM SZÁMÍTVÁ A TÉVESZMÉK RENDSZERÉT. EZ A MENTÁLIS ÁLLAPOT A KÖLCSÖNÖS CSÁBÍTÁS SZÜKSÉGLETÉN ALAPUL, ÉS MAGYARÁZATOT AD AZ ORVOSI SZUGGESZTIÓ (VAGY ELLEN-SZUGGESZTIÓ) ELHAMARKODOTTAN ELFOGADOTT CSODÁJÁRA. A HISZTÉRIA NEM PATOLOGIKUS JELENSÉG, HANEM MINDEN SZEMPONTBÓL A KIFEJEZÉS FENSÉGES ESZKÖZÉNEK TEKINTHETŐ.

Járai Csenge fordítása